5. SINIF
SOSYAL BİLGİLER

SB.5.4.3

TEMEL HAK VE SORUMLULUKLARIMIZ

Haklarını Tanı, Sorumluluklarını Keşfet!

HAKLAR DEDEKTİFİ – ADİL BİR DÜNYANIN İZİNDE

Adalet ve Eşitlik

Saygı ve Sevgi

Temel Haklar

Evrensel İnsan Hakları

Dayanışma ve Sorumluluk

Eğitim Hakkı

İNSAN HAKLARI

Bilgiyle keşfet, eğlenerek öğren!

Hazırlayan: Engin Demirci

HAKLAR DÜNYASINA HOŞ GELDİN!

Ali, okulda çok eğlendiği bir günün fotoğrafını çekti. Ancak arkadaşı, Ali'ye sormadan bu fotoğrafı sosyal medyada herkesin görebileceği şekilde paylaştı.
Ali çok üzüldü ve şöyle dedi:

"Benim bu konuda bir hakkım yok mu?"

DÜŞÜNME DURAĞI

1. Sence Ali haklı mı?
2. Bir başkasının izni olmadan onunla ilgili bir şeyi paylaşmak neden yanlış olabilir?
3. Sen Ali'nin yerinde olsaydın ne hissederdin?

BU DERSTE NELER KEŞFEDECEĞİZ?

- Temel haklarımız nelerdir?
- Özgürlüklerimizi nasıl kullanmalıyız?
- Sorumluluklarımız nelerdir?
- Haklarımızı nasıl koruyabiliriz?

Haydi, haklar dedektifliği başlasın!

ÜÇ SÜPER KAVRAMI TANIYALIM!

Hak, özgürlük ve sorumluluk bir arada!

1. HAK

Toplum ve kanunlar tarafından bize tanınmış yetkilerdir.

Örnekler:

- Okula gitmek
- Sağlık hizmeti almak

2. ÖZGÜRLÜK

Başkasına zarar vermeden ve kanunlara uyarak kendi irademizle karar verebilmektir.

Örnekler:

- Fikrini söylemek
- İstediğin okul kulübüne katılmak

3. SORUMLULUK

Üstlendiğimiz görevleri zamanında ve gerektiği gibi yerine getirmektir.

Örnekler:

- Ödevini yapmak
- Çevreyi temiz tutmak

HAK + ÖZGÜRLÜK + SORUMLULUK

= ADİL VE HUZURLU TOPLUM!

Hak bir anahtar, *özgürlük* o anahtarla kapıyı açmak, *sorumluluk* ise kapıdan geçtikten sonra kapıyı kapatmayı unutmamaktır!

HAKLARIMIZIN 5 SÜPER ÖZELLİĞİ

Temel haklarımız doğuştan gelir ve herkese aittir!

1 DOĞUŞTAN GELİR

İnsanlar temel haklarına doğdukları andan itibaren sahiptir.

2 EVRENSELDİR

Dünyadaki bütün insanlar için geçerlidir.

3 DOKUNULMAZDIR

Temel haklar keyfî olarak ortadan kaldırılamaz.

4 DEVREDİLEMEZ

Başkasına verilemez veya aktarılamaz.

5 VAZGEÇİLEMEZ

İnsanlar temel haklarından vazgeçemez.

ANAYASA MADDE 12

“Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.”

Temel haklar, doğumdan itibaren sahip olduğumuz değerli bir hazine gibidir.

TEMEL İNSAN HAKLARIMIZ

Her insanın sahip olduğu değerli hakları keşfet!

1. YAŞAMA HAKKI

Her insanın yaşamını sürdürme hakkı vardır.

2. KİŞİ DOKUNULMAZLIĞI

Kimsenin bedenine zarar verilemez.

3. ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİ

Kişisel yaşamımız ve bilgilerimiz korunmalıdır.

4. KONUT DOKUNULMAZLIĞI

Evimize izinsiz girilemez.

5. EĞİTİM HAKKI

Her çocuk eğitim alma hakkına sahiptir.

6. SAĞLIK HAKKI

Sağlık hizmetlerinden yararlanabiliriz.

7. HABERLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ

Özel iletişimimiz korunmalıdır.

8. YERLEŞME VE SEYAHAT ÖZGÜRLÜĞÜ

Ülkemizde yer değiştirebilir ve seyahat edebiliriz.

9. DİN VE VİCDAN ÖZGÜRLÜĞÜ

İnanç konusunda özgürüz.

10. DÜŞÜNCE VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

Fikirlerimizi saygılı şekilde açıklayabiliriz.

11. SEÇME VE SEÇİLME HAKKI

Gerekli yaş ve yasal koşulları sağlayan vatandaşlar seçimlere katılabilir.

UNUTMA:

Haklarımızı tanımak, onları bilinçli kullanmanın ilk adımıdır.

ÇOCUK OLMANIN ÖZEL HAKLARI VAR!

Her çocuk güvenli, mutlu ve sağlıklı bir yaşamı hak eder.

1 OYUN VE DİNLENME HAKKI

Her çocuk oyun oynayabilir ve dinlenebilir.

2 EĞİTİM HAKKI

Her çocuk eğitim alma hakkına sahiptir.

3 KORUNMA HAKKI

Çocuklar şiddet, ihmal ve kötü davranışlardan korunmalıdır.

4 ÖZEL BAKIM VE DESTEK HAKKI

Engelli veya özel gereksinimli çocuklara ihtiyaçlarına uygun destek sağlanmalıdır.

5 KATILIM HAKKI

Çocuklar kendilerini ilgilendiren konularda düşüncelerini açıklayabilir ve kararlara katılabilir.

ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME

Birleşmiş Milletler tarafından 1989 yılında kabul edilmiştir.
Çocukların haklarını korumayı amaçlar.

Her çocuk değerlidir, her çocuğun hakları vardır!

BENİM ÖZGÜRLÜĞÜM, SENİN HAKKIN!

Özgür olmak, başkalarının haklarını unutmamak demektir.

OLAYI İNCELEYELİM

- Müzik dinleyen öğrencinin eğlenme hakkı var mı?
- Diğer öğrencinin dinlenme ve çalışma hakkı var mı?
- Bu iki kişinin hakları nasıl dengelenebilir?

ÖZGÜRLÜĞÜMÜZÜ KULLANIRKEN

- Başkalarına saygı göstermeliyiz.
- Kurallara uymalıyız.
- Başkalarının haklarını gözetmeliyiz.
- Davranışlarımızın sonuçlarını düşünmeliyiz.

HAKLARIMIZI KORUMAK İÇİN

- Birbirimizi dinlemeliyiz.
- Ortak yaşam kurallarına uymalıyız.
- Sorunları konuşarak çözmeliyiz.

ALTIN KURAL:

BENİM ÖZGÜRLÜĞÜM, BAŞKASININ HAKKINA SAYGI GÖSTERDİĞİM YERDE ANLAM KAZANIR!

HAKLARIMIZI KİM KORUYOR?

İnsan haklarını koruyan önemli belgeleri tanıyalım!

1. TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI

- 1982 yılında kabul edilmiştir.
- Ülkemizin temel hukuk belgesidir.
- Temel hak ve özgürlükleri güvence altına alır.

2. İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRGESİ

- 1948 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmiştir.
- Bütün insanların haklarını korumayı amaçlar.
- Dil, din, ırk ayrımı gözetmez.

3. ÇOCUK HAKLARINA DAİR SÖZLEŞME

- 1989 yılında kabul edilmiştir.
- Çocukların haklarını korumayı amaçlar.
- Çocukların güvenli ve sağlıklı gelişimini destekler.

Zaman Çizelgesi

1948 — İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

→

1982 — Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

→

1989 — Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

! Türkiye, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi 1990 yılında imzalamış, 1995 yılında onaylamıştır.

Haklarımızı bilmek, haklarımızı korumanın ilk adımıdır!

PEKİ, BİZİM SORUMLULUKLARIMIZ NELER?

Haklarımız kadar sorumluluklarımız da önemlidir!

1. KENDİMİZE VE AİLEMİZE KARŞI

- Odamızı ve eşyalarımızı düzenli tutmak.
- Ders çalışmak ve ödevlerimizi yapmak.
- Sağlıklı beslenmek.
- Aile bireylerine saygılı davranmak.

2. TOPLUMA VE ÇEVREYE KARŞI

- Çevremizi temiz tutmak.
- Başkalarının haklarına saygı göstermek.
- Trafik kurallarına uymak.
- Doğayı ve hayvanları korumak.

3. DEVLETE KARŞI

- Kanunlara ve kurallara uymak.
- Yetişkin olduğumuzda vergi vermek.
- Gerekli koşullarda vatandaşlık görevlerini yerine getirmek.
- 18 yaşını doldurduğumuzda seçme hakkımızı kullanabilmek.

SORUMLULUK SAHİBİ OLMAK, TOPLUMUN BİR PARÇASI OLDUĞUMUZU GÖSTERİR!

Her sorumluluk yaşımıza ve içinde bulunduğumuz duruma göre değişebilir.

HAK İHLALİ DEDEKTİFLERİ

Olayları incele, hangi hakkın ihlal edildiğini bul!

1. OLAY – İZİNSİZ FOTOĞRAF

Bir öğrenci arkadaşının fotoğrafını izinsiz sosyal medyada paylaşmıştır.

İlgili Hak:
Özel hayatın gizliliği

2. OLAY – EĞİTİM ENGELİ

Bir çocuk okula gönderilmiyor ve eğitim alamıyor.

İlgili Hak:
Eğitim hakkı

3. OLAY – OKULDA ZORBALIĞA UĞRAMAK

Bir öğrenci arkadaşını korkutarak ondan para istiyor.

İlgili Hak:
Kişi dokunulmazlığı ve güvenlik

4. OLAY – GÜRÜLTÜ

Bir kişi gece geç saatte yüksek sesle müzik açarak komşularını rahatsız ediyor.

İlgili Konu:
Başkalarının huzuru ve haklarına saygı

DEDEKTİFİN NOT DEFTERİ

- Bir hak ihlali fark ettiğinde ne yapmalısın?
- Güvendiğin bir yetişkinden nasıl yardım isteyebilirsin?
- Sorunların çözümünde neden saygılı iletişim önemlidir?

Hak ihlalini fark et, güvenilir kişilerden destek iste ve çözüm için harekete geç!

Hak ihlalini fark et, güvenilir kişilerden destek iste ve çözüm için harekete geç!

HAKLAR DEDEKTİFİ

1. ETKİNLİK

Bilgilerini hatırla, soruları çöz!

A. BOŞLUKLARI TAMAMLA

Kelime Havuzu: HAK | ÖZGÜRLÜK | SORUMLULUK | EĞİTİM | ÖZEL HAYAT

1. İnsanlara tanınan yetkilere ..... denir.
2. Kendi kararlarımızı başkalarına zarar vermeden verebilmemize ..... denir.
3. Üstlendiğimiz görevleri yerine getirmek ..... olarak adlandırılır.
4. Okula gidebilmek ve öğrenebilmek ..... hakkıdır.
5. Kişisel yaşamımızın korunması ..... hakkıyla ilgilidir.

B. DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

		D	Y
1	Her insan temel haklara sahiptir.	○	○
2	Başkalarının haklarına saygı göstermek gereksizdir.	○	○
3	Çocukların oyun oynama ve dinlenme hakkı vardır.	○	○
4	Sorumluluklarımızı yerine getirmek zorunda değiliz.	○	○
5	Özel hayatın gizliliği temel haklarımız arasındadır.	○	○

Unutma: Haklarını bilmek, daha adil ve saygılı bir toplumun temelidir!

KAVRAM AVCILARI

2. ETKİNLİK

Doğru kavramı bul, eşleştir ve keşfet!

A. EŞLEŞTİRME

Soldaki haklar| sağdaki örneklerle eşleştir.

HAKLAR

1. Eğitim hakkı
2. Sağlık hakkı
3. Özel hayatın gizliliği
4. Düşünce ve ifade özgürlüğü
5. Oyun ve dinlenme hakkı

ÖRNEKLER

A. Fikirlerimizi saygılı biçimde açıklamak.

B. Hastalandığımızda sağlık hizmeti almak.

C. Kişisel fotoğraflarımızın izinsiz paylaşılmaması.

D. Okula gidip eğitim almak.

E. Dinlenmek ve oyun oynamak.

B. KAVRAM AVİ

Aşağıdaki davranışların hangi kavramla ilgili olduğunu bul.

KAVRAMLAR: SAYGI | SORUMLULUK | DUYARLILIK | ÖZGÜRLÜK

1. Arkadaşının fikrini dikkatle dinlemek. _____
2. Verilen görevi zamanında yapmak. _____
3. Çevredeki sorunları fark edip çözüm aramak. _____
4. Fikrini başkalarına zarar vermeden açıklamak. _____

Keşfet, öğren, haklarına sahip çık!

KELİME OPERASYONU

– 3. Etkinlik –

Gizli kavramları bul, haklar dünyasını keşfet!

A. HARFLERİ DÜZELT, KAVRAMI BUL!

Karışık verilen harfleri doğru sıralayarak sözcükleri bul. Sonra hangi açıklamayla ilglii olduğunu işaretle.

	Karışık Harfler	Doğru Sözcük	Açıklama	
1	K A H		İnsanlara tanınan yetkidir.	○
2	Ğ İ T E İ M		Öğrenme ve öğretme sürecidir.	○
3	G İ S A Y		Başkalarının düşüncelerine değer vermektir.	○
4	L E T A D A		Herkese hakkını vermektir.	○
5	K Ü R L Ü Z G Ö		Başkalarına zarar vermeden karar verebilmektir.	○
6	L U M U L U K S O R		Üstlenilen görevleri yerine getirmektir.	○
7	S A Y A N A		Ülkemizin temel hukuk belgesidir.	○
8	U K Ç O C		Özel haklara sahip bireydir.	○

B. DEDEKTİFİN SON SORUSU

Sence haklarımızı bilmek neden önemlidir?

Bilgiyi keşfet, haklarını koru!

KENDİNİ DENE!

Temel Hak ve Sorumluluklarımız – 6 Soruluk Değerlendirme

1. Bir öğrencinin okula giderek eğitim alması hangi hakkın kullanılmasıdır?

- A) Seyahat hakkı
- B) Eğitim hakkı
- C) Seçme hakkı
- D) Haberleşme özgürlüğü

2. Aşağıdakilerden hangisi temel hakların özelliklerinden biridir?

- A) Yalnızca yetişkinlere ait olması
- B) İstenildiğinde başkasına verilmesi
- C) Doğuştan sahip olunması
- D) Sadece belirli ülkelerde geçerli olması

3. Bir öğrencinin arkadaşının fotoğrafını izinsiz sosyal medyada paylaşması hangi hakla ilgili bir soruna yol açar?

- A) Özel hayatın gizliliği
- B) Eğitim hakkı
- C) Sağlık hakkı
- D) Oyun hakkı

4. Gece geç saatte yüksek sesle müzik dinleyen bir kişinin aşağıdaki davranışlardan hangisini dikkate alması gerekir?

- A) İstediği kadar gürültü yapabileceğini
- B) Yalnızca kendi isteklerinin önemli olduğunu
- C) Başkalarının huzur ve dinlenme hakkını
- D) Kuralların yalnızca çocuklar için olduğunu

5. Aşağıdakilerden hangisi topluma ve çevreye karşı sorumluluklarımızdandır?

- A) Çöpleri yere atmak
- B) Trafik kurallarına uymak
- C) Başkalarının eşyalarına zarar vermek
- D) Ortak alanları kirletmek

6. Bir öğrenci okulunda yaşanan bir sorunun çözülmesi için arkadaşlarıyla birlikte öneri geliştiriyor. Bu davranış aşağıdakilerden hangisini gösterir?

- A) Duyarsızlık
- B) Sorumluluktan kaçma
- C) Başkalarının haklarını önemsememe
- D) Etkin katılım ve sorumluluk bilinci

Adı Soyadı: _____ Tarih: ____/____/_____

DÜŞÜN VE ÇÖZÜM ÜRET!

Haklarını düşün, sorumluluklarını keşfet, fikirlerini yaz!

1. OLAY – EĞİTİM HAKKI

Bir çocuk eğitim hakkından yararlanamıyorsa geleceği nasıl etkilenebilir?

- Eğitim hakkı neden önemlidir?
- Sen bu çocuğa nasıl destek olabilirdin?

2. OLAY – HAK VE SORUMLULUK

Bir arkadaşın "Haklarımı istiyorum ama sorumluluklarımı yerine getirmek istemiyorum." diyor.

- Ona ne söylersin?
- Hak ve sorumluluk arasındaki ilişkiyi açıkla.

3. BENİM ÇÖZÜM PLANİM

Okulunuzda ortak yaşamı güzelleştirmek için bir proje hazırlayacak olsaydın:

- Hangi sorunu seçerdin?
- Kimlerden destek alırdın?
- Nasıl bir çözüm önerirdin?

İyi bir vatandaş, yalnızca haklarını bilen değil, çevresindeki sorunlara da duyarlı olan kişidir!

CEVAP ANAHTARIM

Bakalım dedektiflik görevlerini ne kadar iyi tamamladın?

11. SAYFA – BOŞLUK DOLDURMA

1. Hak
2. Özgürlük
3. Sorumluluk
4. Eğitim
5. Özel hayat

11. SAYFA – DOĞRU – YANLIŞ

1. D
2. Y
3. D
4. Y
5. D

12. SAYFA – EŞLEŞTİRME

1. – D
2. – B
3. – C
4. – A
5. – E

12. SAYFA – KAVRAM AVI

1. Saygı
2. Sorumluluk
3. Duyarlılık
4. Özgürlük

13. SAYFA – KELİME OPERASYONU

Bulunacak Kelimeler:

HAK – EĞİTİM – ÖZGÜRLÜK – SAYGI
ADALET – ÇOCUK – SORUMLULUK – ANAYASA

BENİM KAVRAMIM:

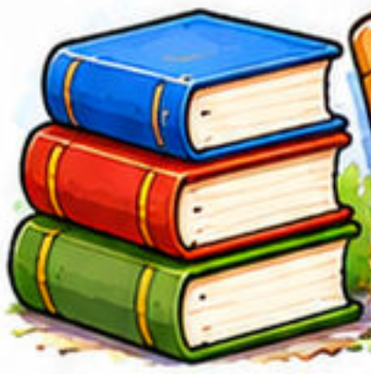
1. Hak
2. Düşünce ve ifade özgürlüğü
3. Adalet

14. SAYFA – TEST CEVAPLARI

1 B | 2 C | 3 A
4 C | 5 B | 6 D

15. SAYFA – AÇIK UÇLU ETKİNLİK

Bu sayfanın soruları kişisel cevaplara açıktır. Tek bir doğru cevap bulunmamaktadır.
Değerlendirmede; konuyu anlama, hak ve sorumluluk ilişkisini kurma,
mantıklı çözüm önerme ve kendi düşüncesini açıklama dikkate alınır.

Artık sen de bir haklar dedektifisin!
Haklarını tanı, sorumluluklarını yerine getir, başkalarının haklarına saygı göster!

ENGİN ÖĞRETMEN

Daha iyi bir gelecek için...

Bilgiyle keşfet, eğlenerek öğren!

Sosyal Bilgiler • Ders Notları • İnfografikler • Eğitici İçerikler

SOSYAL MEDYA HESAPLARİM

YouTube
youtube.com/@engindemirci44

Instagram
@engindemirci44

Facebook
facebook.com/engin.demirci.393

Pinterest
pinterest.com/engndemirci44

Takip ederek daha fazlasına ulaşabilirsin!

Threads
@engindemirci44

EĞİTİM BLOGUM

ogretmensosyalbilgiler.wordpress.com

Keşfet, öğren, paylaş!

